ධම්මපදට්ඨකථා

නිර්දිෂ්ට පාඨ සඳහා

I. අනිත්ථිගන්ධකුමාරවත්ථු

‘කාමතො’ ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අනිත්ථිගන්ධකුමාරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර බ්‍රහ්මලොකා චුතසත්තො සාවත්ථියං මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො ජාතදිවසතො පට්ඨාය ඉත්ථිසමීපං උපගන්තුං න ඉච්ඡති. ඉත්ථියා ගය්හමානො රොදතී’ති වත්ථචුම්බටකෙන නං ගහෙත්වා ථඤ්ඤං පායෙන්ති. සො වයප්පත්තො මාතාපිතූහි තාත, ආවාහං තෙ කරිස්සාමා’ති වුත්තො න මෙ ඉත්ථියා අත්ථො’ති පටික්ඛිපිත්වා පුනප්පුනං යාචියමානො පඤ්චසතෙ සුවණ්ණකාරෙ පක්කොසාපෙත්වා තත්ථ සුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං දාපෙත්වා අතිවිය පාසාදිකං ඝනකොට්ටිමං ඉත්ථිරූපං කාරාපෙත්වා පුන මාතාපිතූහි තාත, තයි ආවාහං අකරොන්තෙ කුලවංසො නප්පතිට්ඨහිස්සති, කුලදාරිකං තෙ ආනෙස්සාමා’ති වුත්තෙ තෙනහි සචෙ මෙ එවරූපං කුමාරිකං ආනෙස්සථ කරිස්සාමි වො වචනන්ති තං සුවණ්ණරූපං දස්සෙසි. අථස්ස මාතාපිතරො අභිඤ්ඤාතෙ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා අම්හාකං පුත්තො මහාපුඤ්ඤො, අවස්සං ඉමිනා සද්ධිං කතපුඤ්ඤා කුමාරිකා භවිස්සති, ගච්ඡථ ඉමං සුවණ්ණරූපං ගහෙත්වා එවරූපං කුමාරිකං ආහරථා’ති පහිණිංසු. තෙ සාධූති චාරිකං චරන්තා මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරං ගතා. තස්මිං පන නගරෙ එකා සොළසවස්සුද්දෙසිකා අභිරූපා කුමාරිකා අහොසි, තං මාතාපිතරො සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ වාසෙසුං, තෙපි ඛො බ්‍රාහ්මණා සචෙ ඉධ එවරූපා කුමාරිකා භවිස්සති, ඉමං දිස්වා අයං අසුකකුලධීතා විය අභිරූපා’ති වක්ඛන්තී’ති තං සුවණ්ණරූපං තිත්ථමග්ගෙ ඨපෙත්වා එකමන්තෙ නිසීදිංසු. අථස්සා කුමාරිකාය ධාතී නං කුමාරිකං නහාපෙත්වා සයම්පි නහායිතුකාමා හුත්වා තත්ථ ආගතා තං රූපකං දිස්වා ධීතා මෙති සඤ්ඤාය අහො දුබ්බිනීතා’සි ඉදානෙවාහං තං නහාපෙත්වා නික්ඛන්තා, ත්වං මයා පුරෙතරං ඉධාගතාති හත්ථෙන පහරිත්වා ථද්ධභාවං චෙව නිබ්බිකාරතං ච ඤත්වා අහං ධීතා මෙති සඤ්ඤමකාසිං. කිං නාමෙතන්ති ආහ. අථ නං තෙ බ්‍රාහ්මණා ‘එවරූපා තෙ අම්ම ධීතා’ති පුච්ඡිංසු. අයං මෙ ධීතුසන්තිකෙ කිං අග්ඝතී’ති, තෙන හි තෙ ධීතරං අම්හාකං දස්සෙහී’ති. සා තෙහි සද්ධිං ගෙහං ගන්ත්වා සාමිකානං ආරොචෙසි. තෙ බ්‍රාහ්මණෙහි සද්ධිං කතපටිසම්මොදනා ධීතරං ඔතාරෙත්වා හෙට්ඨාපාසාදෙ සුවණ්ණරූපකස්ස සන්තිකෙ ඨපෙසුං. සුවණ්ණරූපකං නිප්පභං අහොසි. බ්‍රාහ්මණා තං තෙසං දත්වා කුමාරිකං පටිච්ඡාපෙත්වා ගන්ත්වා අනිත්ථිගන්ධකුමාරස්ස මාතාපිතූනං ආරොචයිංසු. තෙ තුට්ඨමානසා ගච්ඡථ නං සීඝං ආනෙථා’ති මහන්තෙන සක්කාරෙන පහිණිංසු. කුමාරො’පි තං පවත්තිං සුත්වා කඤ්චනරූපකතො’පි කිර අභිරූපතරා දාරිකා අත්ථී’ති සවණවසෙනෙ’ව සිනෙහං උප්පාදෙත්වා සීඝං ආනෙන්තූ’ති ආහ. සාපි ඛො යානං ආරොපෙත්වා ආනීයමානා

අතිසුඛුමාලතාය යානුග්ඝාතෙන සමුප්පාදිතවාතරොගා අන්තරාමග්ගෙයෙ'ව කාලමකාසි. කුමාරො'පි ආගතාගතං නිරන්තරං පුච්ඡති. තස්ස අතිසිනෙහෙන පුච්ඡන්තස්ස සහසා'ව අනාරොචෙත්වා කතිපාහං වික්ඛෙපං කත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සො තථාරූපාය නාම ඉත්ථියා සද්ධිං සමාගමං නාලත්ථන්ති උප්පන්නදොමනස්සො පබ්බතෙන විය සොකදුක්ඛෙන අජ්ඣොත්ථටො අහොසි. සත්ථා තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා පිණ්ඩාය චරන්තො තං ගෙහද්වාරං අගමාසි. අථස්ස මාතාපිතරො සත්ථාරං අන්තො පවෙසෙත්වා සක්කච්චං පරිවිසිංසු, සත්ථා භත්තකිච්චාවසානෙ කහං අනිත්ථිගන්ධකුමාරො'ති පුච්ඡි. එසො භන්තෙ අහාරූපච්ඡෙදං කත්වා අන්තොගබ්භෙ නිසින්නො'ති. පක්කොසථ නන්ති. සො ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා කින්නුඛො කුමාර බලවසොකො තෙ උප්පන්නොති වුත්තෙ, ආම භන්තෙ එවරූපා නාම ඉත්ථී අන්තරාමග්ගෙ කාලකතාති සුත්වා බලවසොකො මෙ උප්පන්නො භත්තම්පි මෙ නච්ඡාදෙතී'ති. අථ නං සත්ථා ජානාසි පන ත්වං කුමාර කිං තෙ නිස්සාය සොකො උප්පන්නො'ති? න ජානාමි භන්තෙ'ති. කාමං නිස්සාය තෙ කුමාර බලවසොකො උප්පන්නො සොකො වා හි භයං වා කාමං නිස්සාය එවං උප්පජ්ජතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:

''කාමතො ජායතී සොකො - කාමතො ජායතී භයං,
කාමතො විප්පමුත්තස්ස - නත්ථි සොකො කුතො භය'න්ති''

තත්ථ කාමතො'ති වත්ථුකාමකිලෙසකාමතො, දුවිධං පෙතං කාමං නිස්සාය ජායතී'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ අනිත්ථිගන්ධකුමාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහී'ති.

II. අඤ්ඤතරබ්‍රාහමණවත්ථු

'**තණ්හාය ජායතී**'ති ඉමං ධමමදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරනෙතා අඤ්ඤතරං බ්‍රාහමණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරෙකො මිච්ඡාදිට්ඨිකො එකදිවසං නදීතීරං ගනත්වා ඛෙත්තං සොධෙති, සත්ථා තසස උපනිසසයසමපත්තිං දිසවා තසස සනතිකං අගමාසි. සො සත්ථාරං දිසවා'පි සාමීචිකමමං අකත්වා'ව තුණ්හී අහොසි, අථ නං සත්ථා පුරෙතරං ආලපිත්වා බ්‍රාහමණ කිං කරොසී'ති ආහ, ඛෙත්තං භො ගොතම සොධෙමී'ති, සත්ථා එත්තකමෙව වත්වා තතො, පුන දිවසෙ'පි තසස ඛෙත්තං කසිතුං ආගතසස සනතිකං ගනත්වා බ්‍රාහමණ කිං කරොසී'ති පුච්ඡිත්වා ඛෙත්තං කසාමි භො ගොතමා'ති සුත්වා පක්කාමි. පුනදිවසාදීසු'පි තථෙව ගනත්වා, භො ගොතම ඛෙත්තං වපාමි නිදෙදමි රක්ඛාමී'ති සුත්වා පක්කාමි. අථ නං එකදිවසං බ්‍රාහමණො ආහ, භො ගොතම ත්වං මම ඛෙත්තසොධනදිවසතො පට්ඨාය ආගතො, සචෙ මෙ සසසං සමපජ්ජිසසති තුය්හමපි සංවිභාගං කරිසසාමි, තුය්හං අදත්වා සයං න ඛාදිසසාමි, ඉතොදානි පට්ඨාය ත්වං මම සහායො'ති, අථසස අපරෙන සමයෙන සසසං සමපජ්ජි තසස සමපනනං මෙ සසසං සෙවදානි දායාපෙසසාමී'ති දායනත්ථං කත්තබ්බකිච්චසස රත්තිං මහාමෙඝො වසසිත්වා සබ්බසසසං හරි, ඛෙත්තං තච්ඡෙත්වා ඨපිතසදිසං අහොසි, සත්ථා පන පඨමදිවසෙයෙව තං සසසං න සමසසපජ්ජිසසතී'ති අඤ්ඤාසි. බ්‍රහමණො පාතො'ව ඛෙත්තං ඔලොකෙසසාමී'ති ගතො' තුච්ඡං ඛෙත්තං දිසවා උප්පනනබලවසොකො චිනෙතසි, සමණො ගොතමො මම ඛෙත්තසොධනකාලතො පට්ඨාය ආගතො අහමපි තං ඉමසමිං සසෙස නිප්ඵනෙන තුය්හමපි සංවිභාගං කරිසසාමි. තුය්හං අදත්වා සයං න ඛාදිසසාමි. ඉතො 'පට්ඨායදානි ත්වං මම සහොයො'ති අවචං' සො'පි මෙ මනොරථො මත්ථකං න පාපුණී'ති ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, අථසස සත්ථා ගෙහද්වාරං අගමාසි, සො සත්ථු ආගමනං සුත්වා සහායං මෙ ආනෙත්වා ඉධ නිසීදාපෙථා'ති ආහ. පරිජනො තථා අකාසි සත්ථා නිසීදිත්වා කහං බ්‍රාහමණො'ති පුච්ඡිත්වා ගබ්භෙ නිපනෙනා'ති වුතෙත පක්කොසථ නනති පක්කොසාපෙත්වා ආගනත්වා එකමනතං නිසිනනං ආහ. කිං බ්‍රාහමණා'ති, භො ගොතම තුමෙහ මම ඛෙත්තසොධනදිවසතො පට්ඨාය ආගතා. අහමපි සසෙස නිප්ඵනෙන තුමහාකං සංවිභාගං කරිසසාමී'ති අවචං, සො මෙ මනොරථො න නිප්ඵනෙනා තෙන මෙ සොකො උප්පනෙනා භත්තමපි මෙ නච්ඡාදෙතී'ති, අථ නං සත්ථා ජානාසි පන ත්වං බ්‍රාහමණ කිං තෙ නිසසාය සොකො උප්පනෙනා'ති පුච්ඡිත්වා න ජානාමි භො ගොතම, ත්වං පන ජානාසී'ති වුතෙත ආම බ්‍රාහමණ උප්පජ්ජමානො හි සොකො වා භයං වා තණ්හං නිසසාය උප්පජ්ජතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

''තණ්හාය ජායතී සොකො තණ්හාය ජායතී භයං,
තණ්හාය විප්පමුත්තසස නත්ථි සොකො කුතො භයං''ති.

තත්ථ **තණ්හායා'ති** ඡද්වාරිකතණ්හාය එකං තණ්හං නිසසාය උප්පජ්ජතී'ති අත්ථො දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහමණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි.

III. පඤ්චසතදාරකවත්ථු

'සීලදස්සනසම්පන්න' න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අන්තරාමග්ගෙ පඤ්චසතෙ දාරකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි සත්ථා අසීතියා මහාථෙරෙහි සද්ධිං පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසන්තො එකස්මිං ඡණදිවසෙ පඤ්චසතෙ දාරකෙ පූවපච්ඡියො උක්ඛිපාපෙත්වා නගරා නික්ඛම්ම උය්‍යානං ගච්ඡන්තෙ අද්දස. තෙ'පි සත්ථාරං දිස්වා වන්දිත්වා පක්කමිංසු, එකම්පි භික්ඛුං පූවං ගණ්හථා'ති න වදිංසු, සත්ථා තෙසං ගතකාලෙ භික්ඛු ආහ. ඛාදිස්සථ භික්ඛවෙ පූවෙ'ති, කහං භන්තෙ පූවා'ති, කිං න පස්සථ දාරකෙ පූවපච්ඡියො උක්ඛිපාපෙත්වා අතික්කන්තෙ'ති. භන්තෙ එවරූපා නාම දාරකා කස්සචි පූවං දෙන්තී'ති. භික්ඛවෙ කිඤ්චා'පි තෙ මං වා තුම්හෙ වා පූවෙහි න නිමන්තයිංසු පූවසාමිකො පන භික්ඛු පච්ඡතො ආගච්ඡති පූවෙ ඛාදිත්වා'ව ගන්තුං වට්ටතී'ති, බුද්ධානං හි එකපුග්ගලෙ'පි ඉස්සා පදොසො වා නත්ථි තස්මා ඉමං වත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය එකස්මිං හි රුක්ඛමූලෙ ඡායාය නිසීදි. දාරකා මහාකස්සපත්ථෙරං පච්ඡතො ආගච්ඡන්තං දිස්වා උප්පන්නසිනෙහා පීතිවෙගෙන පරිපුණ්ණසරීරා හුත්වා පච්ඡියො ඔතාරෙත්වා ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පූවෙ පච්ඡීහි සද්ධිං යෙව උක්ඛිපිත්වා ගණ්හථ භන්තෙ'ති ථෙරං වදිංසු. අථ නෙ ථෙරො ආහ. එස සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝං ගහෙත්වා රුක්ඛමූලෙ නිසින්නො තුම්හාකං දෙය්‍යධම්මං ආදාය ගන්ත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සංවිභාගං කරොථා'ති. සාධු භන්තෙ'ති නිවත්තිත්වා ථෙරෙන සද්ධිං යෙව ගන්ත්වා පූවෙ දත්වා ඔලොකයමානා එකමන්තෙ ඨත්වා පරිභොගාවසානෙ උදකං අදංසු. භික්ඛු උජ්ඣායිංසු. දාරකෙහි මුඛොලොකනභික්ඛා දින්නා සම්මාසම්බුද්ධං වා මහාථෙරෙ වා පූවෙහි අපුච්ඡිත්වා මහාකස්සපත්ථෙරං දිස්වා පච්ඡීහි සද්ධිං යෙව ආදාය ආගමිංසූ'ති. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ මම පුත්තෙන මහාකස්සපෙන සදිසො භික්ඛු දෙවමනුස්සානං පියො හොති තෙ ච තස්ස චතුපච්චයපූජං කරොන්ති යෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

''**සීලදස්සනසම්පන්නං ධම්මට්ඨං සච්චවෙදිනං,**
අත්තනො කම්මකුබ්බානං තං ජනො කුරුතෙ පිය න්ති.''

තත්ථ **සීලදස්සනසම්පන්නන්ති** චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන චෙව මග්ගඵලසම්පයුත්තෙන ච සම්මාදස්සනෙන සම්පන්නං **ධම්මට්ඨන්ති** නවවිධලොකුත්තරධම්මෙ ඨිතං. සච්ඡිකතලොකුත්තරධම්මන්ති අත්ථො **සච්චවෙදිනන්ති** චතුන්නං සච්චානං සොළසාකාරෙහි සච්ඡිකතත්තා සච්චඤාණෙන සච්චවෙදිනං **අත්තනො කම්මකුබ්බානන්ති** අත්තනො කම්මං නාම තිස්සො සික්ඛා තා පූරයමානන්ති අත්ථො. **තං ජනොති** තං පුග්ගලං ලොකියමහාජනො **පියං කරොති** දට්ඨුකාමො වන්දිතුකාමො පච්චයපූජාය ච පූජෙතුකාමො හොති යෙවා'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සබ්බෙ'පි තෙ දාරකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූ'ති.

I. අනිත්ථිගන්ධකුමාරවත්ථු

"**කාමතො**" **ති**, කාමතො යන; **ඉමං**, මෙ; **ධම්මදෙසනං**, ධර්ම දේශනාව; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **ජෙතවනෙ**, දෙව්රමෙහි; **විහරන්තො**, වැඩ සිටිය දී; **අනිත්ථිගන්ධකුමාරං නාම**, අනිත්ථිගන්ධ නමැති කුමාරයෙක්; **ආරබ්භ**, අරබයා; **කථෙසි**, දේශනා කළහ.

සො කිර, හෙතෙම වනාහි; **බ්‍රහ්මලොකා**, බඹ ලොවින්; **චුතසත්තො**, චුත වූ සත්ත්වයෙක් ව; **සාවත්ථියං**, සැවැත් නුවර; **මහාභොගකුලෙ**, සම්පත් ඇති කුලයක; **නිබ්බත්තො**, ඉපදුනේ; **ජාතදිවසතො පට්ඨාය**, උපන් දින සිට ම; **ඉත්ථිසමීපං**, ස්ත්‍රීන් ළඟට; **උපගන්තුං**, එළඹෙන්නට; **න ඉච්ඡති**, නො කැමති වෙයි; **ඉත්ථියා ගය්හමානො**, ගැහැණුන් විසින් වඩාගනු ලබන්නේ; **රොදති ඉති**, හඬයි යැයි; **වත්ථචුම්බටකෙන**, රෙදි තිරයකින්; **නං**, ඔහු; **ගහෙත්වා**, ගෙන; **ථඤ්ඤං**, කිරි; **පායෙන්ති**, පොවති; **සො**, හෙතෙමේ; **වයප්පත්තො**, වියපත් වූයේ; **මාතාපිතූහි**, දෙමාපියන් විසින්; **තාත**, දරුව; **තෙ**, ඔබට; **ආවාහං**, ආවාහයක්; **කරිස්සාම ඉති**, කරන්නෙමු යැයි; **වුත්තො**, පැවසූ විට; **මෙ**, මට; **ඉත්ථියා**, ස්ත්‍රීන්ගෙන්; **න අත්ථො ඉති**, ප්‍රයෝජනයක් නැතැයි; **පටික්ඛිපිත්වා**, ප්‍රතික්ෂේප කර; **පුනප්පුන**, නැවත නැවත; **යාචියමානො**, ආයාචනා කරන්නේ; **පඤ්චසතෙ**, පන්සියයක්; **සුවණ්ණකාරෙ**, රන්කරුවන්; **පක්කොසාපෙත්වා**, ගෙන්වා; **තත්ථ සුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං**, එහි දී රන් කලං 25ක් බරැති කහවණු දහසක්; **දාපෙත්වා**, දෙවා; **අතිවිය පාසාදිකං**, ඉතා විසිතුරු; **ඝනකොට්ටිමං**, ඝනරන්; **ඉත්ථිරූපං**, ස්ත්‍රී රුවක්; **කාරාපෙත්වා**, සාදවා; **පුන**, නැවත; **මාතාපිතූහි**, මවුපියන් විසින්; **තාත**, දරුව; **තයි ආවාහං අකරොන්තෙ**, ඔබ විවාහයක් නො කරගන්නා කල්හි; **කුලවංසො**, පරපුර; **න පතිට්ඨහිස්සති**, නො පිහිටන්නේ යැයි; **කුලදාරිකං**, කුල දැරියක්; **තෙ**, ඔබට; **ආනෙස්සාම ඉති**, ගෙන එන්නෙමුයි; **වුත්තෙ**, පැවසූ විට; **තෙන හි**, එසේ නම්; **සචෙ**, ඉදින්; **මෙ**, මට; **එවරූපං**, මෙබඳු; **කුමාරිකං**, කුමාරිකාවක්; **ආනෙස්සථ**, ගෙනෙව්; **වො වචනං**, තොපගේ වචනය; **කරිස්සාමි ඉති**, කරන්නෙමි (යැයි); **තං**, ඒ; **සුවණ්ණරූපං**, රන්රුව; **දස්සෙසි**, දැක්වීය; **අථ අස්ස**, ඉක්බිති ඔහුගේ; **මාතාපිතරො**, මවුපියෝ; **අභිඤ්ඤාතෙ**, ප්‍රසිද්ධ; **බ්‍රාහ්මණෙ**, බමුණන්; **පක්කොසාපෙත්වා**, කැඳවවා; **අම්හාකං**, අපගේ; **පුත්තො**, පුතා; **මහාපුඤ්ඤො**, මහ පිනැත්තෙකි; **අවස්සං**, අවශ්‍යයෙන්; **ඉමිනා සද්ධිං**, මොහු සමඟ; **කතපුඤ්ඤා කුමාරිකා**, කළ පින් ඇති කුමාරිකාවක්; **භවිස්සති**, වන්නීය; **ගච්ඡථ**, යව්; **ඉමං**, මේ; **සුවණ්ණරූපං**, රන්රුව; **ගහෙත්වා**, ගෙන; **එවරූපං**, මෙබඳු; **කුමාරිකං**, කුමාරිකාවක්; **ආහරථ ඉති**, ගෙනෙව් යැයි; **පහිණිංසු**, යැවූහ; **තෙ**, ඔවුහු; **සාධු ඉති**, යහපතැයි; **චාරිකං චරන්තා**, චාරිකාවෙහි හැසිරෙන්නාහු; **මද්දරට්ඨෙ**, මද්‍ර රට; **සාගලනගරං**, සාගල නගරයට; **ගතා**, ගියාහු; **තස්මිං පන නගරෙ**, එම නගරයෙහි; **එකා**, එක්; **සොළසවස්ස උද්දෙසිකා**, සොළොස් වියැති; **අභිරූපා කුමාරිකා**, රූමත් කුමරියක්; **අහොසි**, වූවාය; **මාතාපිතරො**, මව්පියෝ; **තං**, ඇය; **සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස**, සත්මහල් ප්‍රාසාදයක; **උපරිමතලෙ**, උඩුමහලෙහි; **වාසෙසුං**, වාසය කරවූහ; **තෙපි ඛො බ්‍රාහ්මණා**, ඒ බමුණෝ; **සචෙ**, ඉදින්; **ඉධ**, මෙහි; **එවරූපා කුමාරිකා**, මෙබඳු කුමරියක්; **භවිස්සති**, වන්නී නම්; **ඉමං දිස්වා**, මෙය දැක; **අයං**, මෑ; **අසුකකුලධීතා විය**, අසවල් කුලදියණිය මෙන්; **අභිරූපා ඉති**, රූමත් යැයි; **වක්ඛන්ති ඉති**, කියන්නාහ යනුවෙනි; **තං සුවණ්ණරූපං**, ඒ රන්රුව; **තිත්ථමග්ගෙ**, තොටට යන මග; **ඨපෙත්වා**, තබා; **එකමන්තෙ**, එකත් පසෙක; **නිසීදිංසු**, හුන්හ; **අථ**, ඉක්බිති; **අස්සා කුමාරිකාය**, ඒ කුමරියගේ; **ධාතී**, කිරිමව; **නං කුමාරිකං**, ඒ කුමරිය; **නහාපෙත්වා**, නහවා; **සයං**

අපි, තෙමේ ද; **නහායිතුකාමා හුත්වා**, නෑමට කැමති වී; **තත්ථ**, එහි; **ආගතා**, පැමිණියාය; **තං රූපකං**, ඒ රුව; **දිස්වා**, දැක; **මෙ**, මාගේ; **ධීතා ඉති**, දියණිය යැයි; **සඤ්ඤාය**, හැඟීමෙන්; **අහො දුබ්බිනීතාසි**, අනේ නො හික්මුණු තැනැත්තියක් වෙහි; **ඉදානි එව**, දැන්ම ම; **අහං**, මම; **තං**, ඔබ; **නහාපෙත්වා**, නහවා; **නික්ඛන්තා**, නික්මුණෙමි; **ත්වං**, ඔබ; **මයා පුරෙතරං**; මට පෙර ම; **ඉධ**, මෙහි; **ආගතා ඉති**, ආවෙහි ද යි; **හත්ථෙන**, අතින්; **පහරිත්වා**, ගසා; **ථද්ධභාවං ච එව**, තද බව මෙන් ම; **නිබ්බිකාරතං ච**, නො සෙල්වෙන බව ද; **ඤත්වා**, දැන; **අහං**, මම; **මෙ**, මාගේ; **ධීතා ඉති**; දියණිය යැයි; **සඤ්ඤං අකාසිං**, සිතුවෙමි; **එතං**, මෙය; **කිං නාම ඉති**, කිමැයි; **ආහ**, කීවා ය; **අථ**, ඉක්බිති; **තෙ**, ඒ; **බ්‍රාහ්මණා**, බමුණෝ; **අම්ම**, මැණියනි; **තෙ**, ඔබගේ; **ධීතා**, දියණිය; **එවරූපා ඉති**, මෙබඳු දැයි; **පුච්ඡිංසු**, විමසූහ; **අයං**, මෙය; **මෙ**, මාගේ; **ධීතුසන්තිකෙ**, දියණිය ළඟ; **කිං අග්ඝතීති**, කුමන අගයක් දැයි (කීවාය); **තෙන හි**, එසේ නම්; **තෙ**, ඔබගේ; **ධීතරං**, දියණිය; **අම්හාකං**, අපට; **දස්සෙහි ඉති**, දක්වන්න යනුවෙනි; **සා**, ඇය; **තෙහි සද්ධිං**, ඔවුන් සමඟ; **ගෙහං**, ගෙට; **ගන්ත්වා**, ගොස්; **සාමිකානං**, ස්වාමි දියණියන්ට; **ආරොචෙසි**, දැන්වූවා ය; **තෙ**, ඔවුහු; **බ්‍රාහ්මණෙහි සද්ධිං**, බමුණන් සමඟ; **කතපටිසම්මොදනා**, පිළිසඳර කථාව නිමවා; **ධීතරං**, දියණිය; **ඔතාරෙත්වා**, බස්වා; **හෙට්ඨාපාසාදෙ**, යට මහලෙහි; **සුවණ්ණරූපකස්ස**, රන්රුව; **සන්තිකෙ**, සමීපයෙහි; **ඨපෙසුං**, තැබූහ; **සුවණ්ණරූපකං**, රන්රුව; **නිප්පභං**, ප්‍රභා රහිත වූයේ; **අහොසි**, විය; **බ්‍රාහ්මණා**, බමුණෝ; **තං**, එය (රන්රුව); **තෙසං**, ඔවුන්ට; **දත්වා**, දී; **කුමාරිකං**, කුමරිය; **පටිච්ඡාපෙත්වා**, රඳවා; **ගන්ත්වා**, ගොස්; **අනිත්ථිගන්ධකුමාරස්ස**; අනිත්ථිගන්ධ කුමාරයාගේ; **මාතාපිතූනං**, මවුපියන්ට; **ආරොචයිංසු**, දැන්වූහ; **තෙ**, ඔවුහු; **තුට්ඨමානසා**, සතුටු සිතින්; **ගච්ඡථ**, යව්; **නං**, ඇය; **සීඝං ආනෙථ ඉති**, වහා ගෙන එව් යැයි; **මහන්තෙන සක්කාරෙන**, මහත් සත්කාර කොට; **පහිණිංසු**, යැවූහ; **කුමාරො අපි**, කුමාරයා ද; **තං පවත්තිං**, ඒ පුවත; **සුත්වා**, අසා; **කඤ්චනරූපකතො අපි කිර**, රන්රුවට වඩා; **අභිරූපතරා**, රූමත්; **දාරිකා**, දැරියක්; **අත්ථි ඉති**, ඇතැයි; **සවණවසෙන එව**, ඇසූ පමණින් ම; **සිනෙහං**, සෙනෙහස; **උප්පාදෙත්වා**, උපදවා; **සීඝං**, වහා; **ආනෙන්තු ඉති**, ගෙනෙව් යැයි; **ආහ**, කීය; **සා අපි ඛො**, ඇය ද වනාහි; **යානං**, යානයට; **ආරොපෙත්වා**, නංවා; **ආනීයමානා**, ගෙන එනු ලබන්නී; **අතිසුඛුමාලතාය**, ඉතා සියුමැලි බැවින්; **යානුග්ඝාතෙන**, රථයේ කම්පනයෙන්; **සමුප්පාදිතවාතරොගා**, හටගත් වාත රෝගයකින්; **අන්තරාමග්ගෙ එව**, අතරමග දී ම; **කාලං අකාසි**, කලුරිය කළා ය; **කුමාරො අපි**, කුමාරයා ද; **ආගතං ආගතං**, එන එන අයගෙන්; **නිරන්තරං**, නිතර; **පුච්ඡති**, විමසයි; **අතිසිනෙහෙන**, දැඩි සෙනෙහසින්; **පුච්ඡන්තස්ස**, විමසන්නා වූ; **තස්ස**, ඔහුට; **සහසා එව**, වහා ම; **අනාරොචෙත්වා**, නො දන්වා; **කතිපාහං**, දින කිහිපයක්; **වික්ඛෙපං කත්වා**, ගතකොට; **තං අත්ථං**, ඒ කරුණ; **ආරොචෙසුං**, දැන්වූහ; **සො**, හෙතෙම; **තථාරූපාය නාම**, එබඳු වූ; **ඉත්ථියා සද්ධිං**, ස්ත්‍රියක සමඟ; **සමාගමං**, එක්වීමක්; **නාලත්ථං ඉති**, නො ලැබූවේ යැයි; **උප්පන්නදොමනස්සො**, හටගත් දොම්නස් ඇත්තේ; **පබ්බතෙන විය**, පර්වතයක් මෙන්; **සොකදුක්ඛෙන**, සෝ දුකෙන්; **අජ්ඣොත්ථටො**, මඩනා ලද්දේ; **අහොසි**, විය; **සත්ථා**, බුදුරදුන්; **තස්ස**, ඔහුගේ; **උපනිස්සයං**, හේතුසම්පත්; **දිස්වා**, දැක; **පිණ්ඩාය**, පිඩුපිණිස; **චරන්තො**, හැසිරෙන්නේ; **තං ගෙහද්වාරං**, ඒ නිවසට; **අගමාසි**; වැඩම කළහ; **අථ**, ඉක්බිති; **අස්ස**, ඔහුගේ; **මාතාපිතරො**, මව්පියෝ; **සත්ථාරං**, බුදුරදුන්; **අන්තො පවෙසෙත්වා**, ගෙතුළට වැඩමවා; **සක්කච්චං**, මනාව; **පරිවිසිංසු**, වැළඳවූහ; **සත්ථා**; බුදුරදුන්; **භත්තකිච්චං**, බත්කිස; **අවසානෙ**, අවසානයේ; **අනිත්ථිගන්ධකුමාරො**, අනිත්ථිගන්ධකුමාරයා; **කහං ඉති**, කොහි දැයි; **පුච්ඡි**, විචාළ සේක; **භන්තෙ**, ස්වාමීනි; **එසො**, මෙතෙමෙ; **අහාර උපච්ඡෙදං කත්වා**, ආහාර

වර්ජනය කොට; **අන්තොගබ්භෙ**, කාමරය තුළ; **නිසින්නො ඉති**, සිටී යැයි (පැවසූහ); **නං**, ඔහු; **පක්කොසථ ඉති**, කැඳවවු යැයි (වදාළහ); **සො**, හෙතෙම; **ආගන්ත්වා**, අවුත්; **සත්ථාරං**, බුදුරදුන්; **වන්දිත්වා**, වැඳ; **එකමන්තං**, එකත් පසෙක; **නිසීදි**, හුන්නේය; **කුමාර**, කුමාරය; **කින්නු බො**, කිම; **තෙ**, ඔබට; **බලවසොකො**, දැඩි ශෝකයක්; **උප්පන්නො ඉති**, හටගත්තේ දැයි; **සත්ථා**, බුදුරදුන්; **වුත්තෙ**, දේශනා කළ කල්හි; **ආම භන්තෙ**, එසේය ස්වාමීනි; **එවරූපා නාම ඉත්ථී**, මෙබඳු ස්ත්‍රියක්; **අන්තරාමග්ගෙ**, අතරමග; **කාලකතා ඉති**, කලුරිය කළා යැයි; **සුත්වා**, අසා; **බලවසොකො**, බලවත් ශෝකයක්; **මෙ**, මට; **උප්පන්නො**, හටගත්තේ; **භත්තං අපි**, ආහාර ද; **මෙ**, මට; **නච්ඡාදෙති ඉති**, අප්‍රිය වෙයි යනුවෙනි; **අථ**, ඉක්බිති; **නං**, ඔහුට; **සත්ථා**, බුදුරදුන්; **කුමාර**, කුමාරය; **ත්වං පන**, ඔබ වනාහි; **කිං නිස්සාය**, කුමක් නිසා; **තෙ**, ඔබට; **සොකො**, ශෝකය; **උප්පන්නො ඉති**, හටගත්තේ දැයි; **ජානාසි**, දන්නෙහි ද?; **භන්තෙ**, ස්වාමීනි; **න ජානාමි ඉති**, නො දන්නෙමියි යනුවෙනි; **කුමාර**, කුමාරය; **තෙ**, ඔබට; **කාමං නිස්සාය**, කාමය නිසා; **බලවසොකො**, දැඩි ශෝකය; **උප්පන්නො**, උපන්නේ වෙයි; **සොකො වා හි**, ශෝකය හෝ; **භයං වා**, බිය හෝ; **නිස්සාය**, නිසා; **එවං**, මෙසේ; **කාමං**, කාමය; **උප්පජ්ජති ඉති**, හටගන්නේ යැයි; **වත්වා**, දේශනා කොට; **ඉමං**, මේ; **ගාථං**, ගාථාව **ආහ**, දේශනා කළ සේක.

කාමතො, කාමයෙන්; **සොකො**, ශෝකය; **ජායති**, හටගනියි; **කාමතො**, කාමයෙන්; **භයං**, බිය; **ජායති**, හටගනියි; **කාමතො**, කාමයෙන්; **විප්පමුත්තස්ස**, මිදුණු තැනැත්තාට; **සොකො**, ශෝකයක්; **නත්ථි**, නැත; **භයං**, බියක්; **කුතො ඉති**, කොහි ද? යනුවෙනි;

තත්ථ, එහි; **කාමතො ඉති**, කාමතො යනු; **වත්ථුකාම**, වස්තුකාම; **කිලෙසකාමතො**, ක්ලේශකාම යන; **දුවිධං අපි එතං කාමං**, දෙවදෑරුම් වූ මේ කාමය; **නිස්සාය**, නිසා; **ජායති ඉති**, හටගනියි යනු; **අත්ථො**, අර්ථය යි; **දෙසනාවසානෙ**, දේශනාවසානයෙහි; **අනිත්ථිගන්ධකුමාරො**, අනිත්ථිගන්ධකුමාරයා; **සොතාපත්තිඵලෙ**, සෝවාන් ඵලයෙහි; **පතිට්ඨහි ඉති**, පිහිටියේය යනුවෙනි.

II. අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණවත්ථු

"**තණ්හාය ජායතී"ඉති**, තණ්හාය ජායතී යන; **ඉමං**, මේ; **ධම්මදෙසනං**, ධර්මදේශනය; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **ජෙතවනෙ**, ජේතවනයෙහි; **විහරන්තො**, වැඩවාසය කරන්නේ; **අඤ්ඤතරං**, එක්තරා; **බ්‍රාහ්මණං**, බ්‍රාහ්මණයෙකු; **ආරබ්භ**, අරබයා; **කථෙසි**, දේශනා කළහ;

සො කිර, හෙතෙම වනාහි; **එකො මිච්ඡාදිට්ඨිකො**, එක්තරා මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයෙක්; **එකදිවසං**, එක් දවසක්; **නදීතීරං**, ගංතෙරට; **ගන්ත්වා**, ගොස්; **ඛෙත්තං**, කුඹුරක්; **සොධෙති**, පවිත්‍ර කරයි; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **තස්ස**, ඔහුගේ; **උපනිස්සයසම්පත්තිං**, හේතුසම්පත්; **දිස්වා**, දැක; **තස්ස**, ඔහුගේ; **සන්තිකං**, සමීපයට; **අගමාසි**, වැඩිසේක; **සො**, ඔහු; **සත්ථාරං**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **දිස්වා අපි**, දැක ද; **සාමීචිකම්මං**, සතුටු සාමීචි කථා; **අකත්වා එව**, නො කොට ම; **තුණ්හී අහොසි;** නිහඬ ව සිටියේය; **අථ**, ඉක්බිති; **නං**, ඔහුට; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **පුරෙතරං**, පළමු ව; **ආලපිත්වා**, කථා කොට; **බ්‍රාහ්මණ**, බ්‍රාහ්මණය; **කිං කරොසි ඉති**, කුමක් කරන්නෙහි ද යැයි; **ආහ**, කීහ; **භො ගොතම**, පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස; **ඛෙත්තං**, කුඹුරක්; **සොධෙමි ඉති**, ශුද්ධ කරමි යනුවෙනි; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **එත්තකං එව**, එපමණක් ම; **වත්වා**, කියා; **තතො**, එයින්; **පුන දිවසෙ අපි**, නැවත දවසෙහි ද (ඊළඟ දිනයෙහි ද); **ඛෙත්තං**, කුඹුර; **කසිතුං**, සීසෑමට; **ආගතස්ස**, පැමිණියා වූ; (ඔහුගේ) **සන්තිකං**, සමීපයට; **ගන්ත්වා**, ගොස්; **බ්‍රාහ්මණ**, බ්‍රාහ්මණය; **කිං කරොසි ඉති**, කුමක් කරන්නෙහි දැයි; **පුච්ඡිත්වා**, අසා; **භො ගොතම**, පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස; **ඛෙත්තං**, කුඹුර; **කසාමි ඉති**, සීසාමි යැයි; **සුත්වා**, අසා; **පක්කාමි**, වැඩිසේක; **පුනදිවසාදීසු අපි**, නැවත (ඊළඟ) දිනයන්හි දී ද; **තථා එව**, එසේ ම; **ගන්ත්වා**; ගොස්; **භො ගොතම**, පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස; **ඛෙත්තං**, කුඹුර **වපාමි**, වපුරමි; **නිද්දෙමි**, පැළ සිටුවමි; **රක්ඛාමි ඉති**, රකිමි යැයි; **සුත්වා**, අසා; **පක්කාමි**, වැඩිසේක; **අථ**, ඉක්බිති; **නං**; උන්වහන්සේට; **එකදිවසං**, එක් දිනක්; **බ්‍රාහ්මණො**, බ්‍රාහ්මණයා; **භො ගොතම**, පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස; **ත්වං**, නුඹ; **මම**, මගේ; **ඛෙත්තසොධනදිවසතො**, කුඹුර ශුද්ධ කරන දවසෙහි; **පට්ඨාය**, පටන්; **ආගතො**, ආවෙහි ය; **සචෙ**, ඉදින්; **මෙ**, මගේ; **සස්සං**, අස්වැන්න; **සම්පජ්ජිස්සති**, සරු වන්නේ නම්; **තුය්හං** අපි නුඹ වහන්සේට ද; **සංවිභාගං කරිස්සාමි**, කොටසක් දෙන්නෙමි; **තුය්හං**, නුඹට; **අදත්වා**, නො දී; **සයං**, තනි ව; **න ඛාදිස්සාමි**, නො කන්නෙමි; **ඉතො පට්ඨාය**, මෙතැන් පටන්; **ඉදානි**, දැන්; **ත්වං**, නුඹ; **මම**, මගේ; **සහායො ඉති**, මිතුරා යැයි; **ආහ**, කීය; **අථ**, ඉක්බිති; **අස්ස**, ඔහුගේ (කුඹුරෙහි); **අපරෙන සමයෙන**, පසු කාලයෙහි; **සස්සං**, අස්වැන්න; **සම්පජ්ජි**, සරුවිය; **තස්ස සම්පන්නං**, ඒ සරු වූ; **මෙ**, මගේ; **සස්සං**, අස්වැන්න; **ඉදානි**, දැන්; **සුවෙ**, හෙට; **දායාපෙස්සාමි ඉති**, කප්පවන්නෙමි යැයි; **දායනත්ථං**, කැපීම පිණිස; **කත්තබ්බකිච්චස්ස**, කටයුතු කර තිබිය දී; **රත්තිං**, රාත්‍රියේ; **මහාමෙඝො**, මහාවර්ෂාවක්; **වස්සිත්වා**, වැස; **සබ්බසස්සං**, සියලු අස්වැන්න; **හරි**, ගසාගෙන ගියේය; **ඛෙත්තං**, කුඹුර; **තච්ඡෙත්වා**, සැස; **ඨපිතසදිසං**, තැබුවාක් මෙන්; **අහොසි**, විය; **සත්ථා පන**, ශාස්තෘන් වහන්සේ වනාහි; **පඨමදිවසෙ එව**, පළමු දිනයෙහි ම; **තං සස්සං**, ඒ අස්වැන්න; **න සම්පජ්ජිස්සති ඉති**, සරු නො වන්නේ යැයි; **අඤ්ඤාසි**, දැනගත්හ; **බ්‍රහ්මණො**, බ්‍රාහ්මණයා; **පාතො එව**, උදෑසන ම; **ඛෙත්තං**, කුඹුර; **ඔලොකෙස්සාමි ඉති**, බලන්නෙමි යැයි; **ගතො**, ගියේ; **තුච්ඡං**, හිස් වූ; **ඛෙත්තං**, කුඹුර; **දිස්වා**, දැක; **උප්පන්නබලවසොකො**, හටගත් බලවත් ශෝක ඇත්තේ; **චින්තෙසි**, (මෙසේ) සිතුවේ ය; **සමණො ගොතමො**, ශ්‍රමණ ගෞතමයන් වහන්සේ; **මම**,

මගේ; **ඛෙත්තසොධනකාලතො**, කුඹුර ශුද්ධ කරන කාලයෙහි; **පට්ඨාය**, පටන්; **ආගතො**, ආවේය; **අහං අපි**, මම ද; **තං**, උන්වහන්සේට; **ඉමස්මිං සස්සෙ**, මේ අස්වැන්න; **නිප්ඵන්නෙ**, පැසුණු කල; **තුය්හං අපි**, නුඹ වහන්සේට ද; **සංවිභාගං කරිස්සාමි**, කොටසක් දෙන්නෙමි; **තුය්හං**, නුඹ වහන්සේට; **අදත්වා**, නො දී; **සයං**, තනි ව; **න ඛාදිස්සාමි**, නො කන්නෙමි; **ඉතො පට්ඨාය**, මෙතැන් පටන්; **ඉදානි**, දැන්; **ත්වං**, ඔබ; **මම**, මගේ; **සහායො ඉති**, මිතුරා යැයි; **අවචං**, කීවෙමි; **සො අපි**, ඔහු ද; **මෙ**, මගේ; **මනොරථො**, අදහස; **මත්ථකං න පාපුණි ඉති**, ඉටු නො වී යැයි; **ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා**, ආහාර ප්‍රතික්ෂේප කොට; **මඤ්චකෙ**, ඇඳෙහි; **නිපජ්ජි**, වැතිරුණේය; **අථ**, ඉක්බිති; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **අස්ස ගෙහද්වාරං**, ඔහුගේ ගෙහිදොරට; **අගමාසි**, වැඩිසේක; **සො**, ඔහු; **සත්ථු**, ශාස්තෘන් වහන්සේගේ; **ආගමනං**, පැමිණීම; **සුත්වා**, අසා; **මෙ**, මගේ; **සහායං**, මිතුරා; **ආනෙත්වා**, ගෙන්වා (වැඩමවා); **ඉධ**, මෙහි; **නිසීදාපෙථ ඉති**, හිඳුවන්න යැයි; **ආහ**, කීය; **පරිජනො**, පිරිවර ජනයා; **තථා**, එසේ; **අකාසි**, කළේය; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **නිසීදිත්වා**, වැඩහිඳ; **බ්‍රාහමණො**, බ්‍රාහ්මණයා; **කහං ඉති**, කොහි දැයි; **පුච්ඡිත්වා**, අසා; **ගබ්භෙ**, (ඇතුළු) ගැබෙහි; **නිපන්නො ඉති**, හිඳින්නේ යැයි; **වුත්තෙ**, කී කල්හි; **නං**, ඔහු ව; **පක්කොසථ ඉති**, කැඳවන්න යැයි; **පක්කොසාපෙත්වා**, කැඳවවා; **ආගන්ත්වා**, පැමිණ; **එකමන්තං**, එකත්පසෙක; **නිසින්නං**, හිඳින්නහුට; **ආහ**, (මෙසේ) කීය; **බ්‍රාහමණ කිං ඉති**, බ්‍රාහ්මණය කිම් ද? යනුවෙනි; **භො ගොතම**, පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස; **තුම්හෙ**, නුඹ වහන්සේ; **මම**, මගේ; **ඛෙත්තසොධනදිවසතො පට්ඨාය**, කුඹුර ශුද්ධ කරන දින පටන්; **ආගතා**, වැඩිසේක; **අහං අපි**, මම ද; **සස්සෙ නිප්ඵන්නෙ**, අස්වැන්න පැසුණු කල; **තුම්හාකං**, නුඹ වහන්සේට; **සංවිභාගං කරිස්සාමි ඉති**, කොටසක් දෙන්නෙමි යැයි; **අවචං**, කීවෙමි; **මෙ**, මගේ; **සො මනොරථො**, ඒ අදහස; **න නිප්ඵන්නො**, සඵල නො වීය; **තෙන**, එහෙයින්; **මෙ**, මට; **සොකො උප්පන්නො**, ශෝකයක් උපනි; **මෙ**, මට; **භත්තං අපි**, බත් ද; **නච්ඡාදෙති ඉති**, රුචි නො වේ යැයි යනුවෙනි; **අථ**, ඉක්බිති; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **නං**, ඔහුට; **බ්‍රාහමණ**, බ්‍රාහ්මණය; **ත්වං පන**, නුඹ වනාහි; **කිං නිස්සාය**, කුමක් නිසා; **තෙ**, නුඹට; **සොකො**, ශෝකය; **උප්පන්නො ඉති**, හටගත්තේ දැයි; **ජානාසි**, දන්නෙහි (දැයි); **පුච්ඡිත්වා**, අසා; **භො ගොතම**, පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස; **න ජානාමි**, නො දනිමි; **ත්වං පන**, නුඹ; **ජානාසි ඉති**, දන්නෙහි දැයි; **වුත්තෙ**, කී කල්හි; **ආම**, එසේ ය; **බ්‍රාහමණ**, බ්‍රාහ්මණය; **සොකො වා**, ශෝකය හෝ; **භයං වා**, බිය හෝ; **උප්පජ්ජමානො හි**, හටගන්නේ; **තණ්හං නිස්සාය**, තෘෂ්ණාව නිසා; **උප්පජ්ජති ඉති**, හටගන්නේ යැයි; **වත්වා**, කියා; **ඉමං**, මේ; **ගාථං**, ගාථාව; **ආහ**, කීය

"**තණ්හාය**, තෘෂ්ණාවෙන්; **සොකො**, ශෝකය; **ජායති**, උපදියි; **තණ්හාය**, තෘෂ්ණාවෙන්; **භයං**, බිය; **ජායති**, උපදියි; **තණ්හාය**, තෘෂ්ණාවෙන්; **විප්පමුත්තස්ස**, මිදුණු තැනැත්තාට; **සොකො**, ශෝකයක්; **නත්ථි**, නැත; **කුතො**, කොහින්; **භයං ඉති**'', බියක් දැයි යනුවෙනි;

තත්ථ, එහි; **තණ්හාය ඉති**, තණ්හාය යනු; **ඡද්වාරිකතණ්හාය**, සදොරින් හටගන්නා තෘෂ්ණාවෙන්; **එකං**, එක්; **තණ්හං**, තෘෂ්ණාවක්; **නිස්සාය**, නිසා; **උප්පජ්ජති ඉති**, හටගන්නේ යැයි; **අත්ථො**, අර්ථ යි;

දෙසනා අවසානෙ, දේශනාව අවසානයෙහි; **බ්‍රාහමණො**, බ්‍රාහ්මණයා; **සොතාපත්තිඵලෙ**, සෝවාන් ඵලයෙහි; **පතිට්ඨහි**, පිහිටියේය;

III. පඤ්චසතදාරකවත්ථු

සීලදස්සනසම්පන්නං ඉති, සීලදස්සනසම්පන්නං යන; **ඉමං**, මේ; **ධම්මදෙසනං**, දහම් දෙසුම; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **වෙළුවනෙ**, වෙළුවනයෙහි; **විහරන්තො**, වාසය කරන්නේ; **අන්තරාමග්ගෙ**, අතරමග; **පඤ්චසතෙ**, පන්සියයක්; **දාරකෙ**, දරුවන්; **ආරබ්භ**, අරබයා; **කථෙසි**, වදාළ සේක;

එකදිවසං හි, එක්දිනක්; **සත්ථා**, ශාස්තෘන් වහන්සේ; **අසීතියා**, අසූවක්; **මහාථෙරෙහි**, මහතෙරවරුන්; **සද්ධිං**, සමඟ; **පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො**, පන්සියයක් භික්ෂූන් පිරිවරා; **රාජගහං**, රජගහනුවර; **පිණ්ඩාය**, පිඬුපිණිස; **පවිසන්තො**, පිවිසියේ; **එකස්මිං**, එක්; **ඡණදිවසෙ**, උත්සව දිනයක; **පඤ්චසතෙ**, පන්සියයක්; **දාරකෙ**, දරුවන්; **පූවපච්ඡියො**, කැවුම් කූඩ; **උක්ඛිපාපෙත්වා**, ඔසවාගෙන; **නගරා**, නගරයෙන්; **නික්ඛමම**, නික්ම; **උය්‍යානං**, උයනට; **ගච්ඡන්තෙ**, යන්නෝ; **අද්දස**, දුටුවේය; **තෙ**, අපි; ඔවුහු ද; **සත්ථාරං**, බුදුරදුන්; **දිස්වා**, දැක; **වන්දිත්වා**, වැඳ; **පක්කමිංසු**, ගියහ; **එකං**, එක්; **භික්ඛුං අපි**, භික්ෂුවකටවත්; **පූවං**, කැවුමක්; **ගණ්හථ ඉති**, ගනිව් යැයි; **න වදිංසු**, නො කීවාහුය; **තෙසං**, ඔවුන්; **ගතකාලෙ**, ගිය කල; **සත්ථා**, බුදුරද; **භික්ඛවෙ**, මහණෙනි; **පූවෙ**, කැවුම්; **ඛාදිස්සථ ඉති**, අනුභව කරව් යැයි; **භික්ඛූ**, භික්ෂූන්ට; **ආහ**, වදාළහ; **භන්තෙ**, ස්වාමීනි; **පූවා**, කැවුම්; **කහං ඉති**, කොහි දැයි (විමසූහ); **පූවපච්ඡියො**, කැවුම් කූඩ; **උක්ඛිපාපෙත්වා**, ඔසවාගෙන; **අතික්කන්තෙ දාරකෙ**, යන්නා වූ දරුවන්; **කිං**, කිම; **න පස්සථ**, නො දැක්කාහු දැයි; **ඉති**, යනුවෙනි; **භන්තෙ**, ස්වාමීනි; **එවරූපා**, මෙබඳු; **දාරකා**, දරුවෝ; **කස්සචි නාම**, කවරෙකුට නම්; **පූවං**, කැවුමක්; **දෙන්ති ඉති**, දෙත් ද යනුවෙනි; **භික්ඛවෙ**, මහණෙනි; **තෙ**, ඔවුහු; **මං වා**, මට හෝ; **තුම්හෙ වා**, නුඹලාට හෝ; **කිඤ්චි අපි**, කිසිවෙකුටත්; **පූවෙහි**, කැවුම්වලින්; **න නිමන්තයිංසු**, ආරාධනා නො කළහ; **පූවසාමිකො පන**, කැවුම් හිමියා වනාහි; **භික්ඛු**, භික්ෂූන්; **පච්ඡතො**, පසුපසින්; **ආගච්ඡති**, එයි; **පූවෙ**, කැවුම්; **ඛාදිත්වා එව**, අනුභව කොට ම; **ගන්තුං**, යන්නට; **වට්ටති ඉති**, වටී යැයි; **බුද්ධානං හි**, බුදුරජාණන් වහන්සේලාට; **එකපුග්ගලෙ අපි**, එකදු පුද්ගලයෙකු කෙරෙහි වුව ද; **ඉස්සා**, ඊර්ෂ්‍යාවක් හෝ; **පදොසො වා**, ද්වේෂයක් හෝ; **නත්ථි**, නැත; **තස්මා**, එහෙයින්; **ඉමං**, මෙය; **වත්වා**, කියා; **භික්ඛුසඞ්ඝං**, භික්ෂු සමූහය; **ආදාය**, ගෙන; **එකස්මිං හි**, එක්; **රුක්ඛමූලෙ**, ගසක් මුල; **ඡායාය**, සෙවනෙහි; **නිසීදි**, හුන් සේක; **දාරකා**, දරුවෝ; **මහාකස්සපත්ථෙරං**, මහාකාශ්‍යප තෙරුන්; **පච්ඡතො**, පසුපසින්; **ආගච්ඡන්තං**, එනු; **දිස්වා**, දැක; **උප්පන්නසිනෙහා**, උපන් සෙනෙහස ඇත්තාහු; **පීතිවෙගෙන**, ප්‍රීති වේගයෙන්; **පරිපුණ්ණසරීරා**, පිරිපුන් ශරීර ඇත්තාහු; **හුත්වා**, වී; **පච්ඡියො**, කූඩ; **ඔතාරෙත්වා**, බිම තබා; **ථෙරං**, තෙරුන් වහන්සේට; **පඤ්චපතිට්ඨිතෙන**, පසඟ පිහිටුවා; **වන්දිත්වා**, වැඳ; **පූවෙ සද්ධිං යෙව**, කැවුම් සමඟ ම; **පච්ඡිහි**, කූඩ; **උක්ඛිපිත්වා**, වැසුම් හැර; **භන්තෙ**, ස්වාමීනි; **ගණ්හථ ඉති**, ගන්න යැයි; **ථෙරං**, තෙරුන් වහන්සේට; **වදිංසු**, කීහ; **අථ**, ඉක්බිති; **ථෙරො**, තෙරුන්; **තෙ**, ඔවුනට; **ආහ**, කීවේය; **එස**, මේ; **සත්ථා**, බුදුරදුන්; **භික්ඛුසඞ්ඝං**, භික්ෂු පිරිස; **ගහෙත්වා**, ගෙන; **රුක්ඛමූලෙ**, ගසක් මුල; **නිසින්නො**, වැඩසිටියි; **තුම්හාකං**, නුඹලාගේ; **දෙය්‍යධම්මං**, දියයුතු දෑ; **ආදාය**, ගෙන; **ගන්ත්වා**, ගොස්; **භික්ඛුසඞ්ඝස්ස**, භික්ෂුසංඝයාට; **සංවිභාගං කරොථ ඉති**, පිළිගන්වව් යැයි (කීය); **භන්තෙ**, ස්වාමීනි; **සාධු ඉති**, මැනවැයි; **නිවත්තිත්වා**, නැවතී; **ථෙරෙන සද්ධිං යෙව**, තෙරුන් සමඟ ම; **ගන්ත්වා**, ගොස්; **පූවෙ**, කැවුම්; **දත්වා**, දී; **එකමන්තෙ**, එකත්පසෙක; **ඨත්වා**, සිට; **ඔලොකයමානා**, බලාසිටියාහු; **පරිභොගාවසානෙ**, වළඳා

අවසානයෙහි; **උදකං**, ජලය; **අදංසු**, දුන්හ; **දාරකෙහි**, දරුවන් විසින්; **මුඛොලොකනභිකඛා**, මුහුණ බලා දෙන භික්ෂාවක්; **දිනනා**, දෙන ලදි; **සමමාසමබුදධං වා**, සම්මාසම්බුදුන් හෝ; **මහාථෙරෙ වා**, මහතෙරවරුන් හෝ; **පුවෙහි අපුචඡිතවා**, කැවුම් දෙන්න දැයි නො විමසා; **මහාකසසපතථෙරං**, මහා කාශ්‍යප තෙරුන්; **දිසවා**, දැක; **පචඡිහි සදධිං යෙව**, කුඩ සමඟ ම; **ආදාය**, ගෙන; **ආගමිංසු ඉති**, ගියෝ යැයි (පැවසූහ); **භිකඛු**, භික්ෂූහු; **උජඣායිංසු**, හඬනැගූහ; **සතථා**, බුදුරදූ; **තෙසං**, ඔවුන්ගේ; **කථං**, කථාව; **සුතවා**, අසා; **භිකඛවෙ**, මහණෙනි; **මම**, මාගේ; **පුතෙතන**, පුත්; **මහාකසසපෙන සදිසො**, මහාකාශ්‍යප හා සමාන; **භිකඛු**, භික්ෂුවක්; **දෙවමනුසසානං**, දෙව්මිනිසුන්ට ද; **පියො හොති**, ප්‍රිය වෙයි; **තෙ ච**, ඔවුහු ද; **තසස**, ඔහුට; **චතුපචචයපූජං**, සිවුපසයෙන් පූජා; **කරොනති එව ඉති**, කරත් ම යැයි; **වතවා**, කියා; **ඉමං**, මේ; **ගාථං**, ගාථාව; **ආහ**, වදාළ සේක;

සීලදසසනසමපනනං, ශීලයෙන් ද මනාදැක්මෙන් ද යුක්ත වූ; **ධමමටඨං**, දහමෙහි පිහිටියා වූ; **සචචවෙදිනං**, චතුරාර්ය සත්‍ය දන්නා වූ; **අතතනො**, තමාගේ; **කමමකුබබානං**, කාර්ය කරන; **තං**, ඔහු; **ජනො**, ජනයා; **පියං කුරුතෙ ඉති**, ප්‍රිය කරනු ලැබේ යනුවෙනි.

තතථ, එහි; **සීලදසසනසමපනනං ඉති**, සීලදසසනසමපනනං යනු; **චතුපාරිසුදධිසීලෙන ච එව**, සිවු පිරිසිදු ශීලයෙන් හා; **මගගඵලසමපයුතෙතන ච**, මාර්ගඵලයන්ගෙන් යුත්; **සමමාදසසනෙන**, මනා වූ දර්ශනයෙන්; **සමපනනං**, යුක්ත වූ (යන්නයි); **ධමමටඨං ඉති**, ධමමටඨං යනු; **නවවිධලොකුතතරධමෙම**, නව ලෝකෝත්තර ධර්මයේ; **ඨිතං**, පිහිටි; **සචඡිකතලොකුතතරධමමං ඉති**, අවබෝධ කරගත් ලෝකෝත්තර ධර්මය ඇති යනු; **අතථො**, අරුත යි; **සචචවෙදිනං ඉති**, සචචවෙදිනං යනු; **චතුනනං සචචානං**, චතුරාර්ය සත්‍යය; **සොළස ආකාරෙහි**; සොළොස් ආකාරකින්; **සචඡිකතතතා**, අවබෝධ කරගත් හෙයින්; **සචචඤාණෙන**, සත්‍ය ඥාණයෙන්; **සචචවෙදිනං**, සත්‍යවේදී නම් වේ; **අතතනො කමමකුබබානං ඉති**, අත්තනො කම්මකුබ්බානං යනු; **අතතනො**, තමාගේ; **කමමං නාම**, කර්ම නම්; **තිසෙසාසිකඛා**, ත්‍රිශික්ෂාවන්; **තා**, ඒවා; **පූරයමානං ඉති**, පුරන යන; **අතථො**, අරුත යි; **තං ජනො ඉති**, තං ජනො යනු; **තං**, ඒ; **පුගගලං**, පුද්ගලයාය; **ලොකියමහාජනො**, ලෞකික මහාජනයා; **පියං කරොති**, ප්‍රිය කරයි යනු; **දටඨුකාමො**, දකිනු කැමැත්ත; **වනදිතුකාමො**, වඳිනු කැමැත්ත; **පචචයපූජාය ච**, සිවුපසය; **පූජෙතුකාමො**, පුදනු කැමැත්ත; **හොති යෙව**, වේ ම ය; **ඉති අතථො**, යන අරුත යි.

දෙසනාවසානෙ, දේශනය කෙළවර; **සබෙබ අපි**, සියලු; **තෙ**, ඒ; **දාරකා**, දරුවෝ; **සොතාපතතිඵලෙ**, සෝවාන් ඵලයෙහි; **පතිටඨහිංසු ඉති**, පිහිටියහ' යනු යි.